

Vad är Senior alert?

Senior alert är ett nationellt kvalitetsregister som används inom vården och omsorgen om äldre. Med hjälp av registret kan vården och omsorgen tidigt upptäcka och förebygga trycksår, undernäring, risk för fall, ohälsa i munnen, blåsdysfunktion. Syfte är att minska skador och öka livskvaliteten för äldre.

Senior alert erbjuder också tillsammans med Folkhälsomyndigheten återkommande mätningar av vårdrelaterade infektioner och antibiotikaförbrukning inom särskilt boende i Sverige, som en del i att stödja det förebyggande arbetet.

Registret ger stöd till ett standardiserat och evidensbaserat arbetssätt som kan

- förebygga sjukdom och skador hos den enskilda individen
- underlätta personalens arbete
- öka kvaliteten på omvårdnadsinsatserna
- underlätta systematisk uppföljning och kvalitetsutveckling i verksamheten
- minska kostnader i vården.

Så funkar det

Med hjälp av registret använder personalen ett evidensbaserat bedömningsverktyg för att identifiera risker och åtgärder hos den äldre. Genom att titta på samtliga områden, fall, undernäring etc. får personalen också ett helhetsperspektiv och kan identifiera risker som hänger samman. Om den äldre har risk gör personalen en analys och erbjuder individuellt anpassade åtgärder som kan förebygga skada. Den äldre följs sedan upp i systemet. Resultaten från registret kan också användas som underlag för förbättringsarbete på den egna enheten.

Varför behövs Senior alert?

Äldre är en riskgrupp. Fall, undernäring, ohälsa i munnen, trycksår, blåsdysfunktion och vårdrelaterade infektioner orsakar stort lidande för individen och stora kostnader för vården.

Med senior alert kan personalen tidigt identifiera risker och sätta in rätt åtgärder. På det viset kan Senior alert minska lidandet för den äldre, höja kvaliteten på omsorgen och minska kostnaderna i vården.

Varje år drabbas ca 100 000 personer av en vårdskada i Sverige. Det innebär att 8% av alla vårdtillfällen leder till en vårdskada (Kvalitetsregister i kommunal hälso-och sjukvård, Socialstyrelsen, 2017). 392 000 personer fick insatser i både hemsjukvård och särskilda boenden. 83% procent är 65 år och äldre och av dessa vårdas 33 % i särskilt boende.

Äldre löper större risk för fallolyckor

- Data från senior alert visar att ca 80 % av de äldre som riskbedömts har risk för fall.
- Varje år skadas 70 000 personer på grund av fallolycka, majoriteten av dessa är äldre (Socialstyrelsen) 1000 personer dör till följd av fall (MSB)
- Fallolyckor är ofta en början till långvarig sjukdom, vård och rehabilitering. Det är den olyckstyp som leder till flest inläggningar på sjukhus. Höftfrakturer är t.ex. den främsta orsaken till att äldre 80 år och äldre vårdas på sjukhus.

Äldre löper större risk för undernäring

- Undernäring kommer ofta långsamt och kan få stora konsekvenser om det inte upptäcks i ett tidigt skede.
- Med undernäring ökar risken för fall och undernärda äldre har fyra gånger så stor risk att dö i förtid (Livsmedelsverket)
- I Sverige jobbar endast 56 dietister med kommunal hälso- och sjukvård. (Kommundietistnätverket, 2018). Det betyder att majoriteten av äldre inom kommunal hälso- och sjukvård saknar tillgång till personal med fördjupad kunskap i nutrition.
- För varje satsad krona på nutrition för undernärda äldre, sparas 4 kronor för vårdgivaren. (Freijer K. 2014)

Dålig munhälsa hos äldre har en tydlig koppling till undernäring

- Kopplingen mellan ohälsa i munnen och undernäring är känd sedan länge. Dålig munhälsa kan även orsaka infektioner och smärta i munnen samt lunginflammation.
- Data från senior alert visar 43 % av de äldre som riskbedömts har risk för dålig munhälsa. Många äldre har svårt att själva sköta sin munhygien.
- Många symptom på dålig munhälsa skulle kunna åtgärdas av personal på den egna enheten (t.ex. inom boende/hemtjänst).

Trycksår innebär ett stort lidande och höga kostnader

- 5,9% i särskilt boende har minst ett trycksår (PPM trycksår Senior alert, november 2017).
- 24% av trycksåren är kategori 3-4 (PPM trycksår Senior alert, november 2017). Ett trycksår kategoriseras enligt en skala 1-4, där kategori 1 är en rodnad som inte bleknar vid tryck och kategori 4 är den svåraste kategorin som involverar ben, senor med mera (Vårdhandboken)
- Trycksår innebär ett stort lidande för den enskilde och höga kostnader för vård- och omsorg.
- Trycksår ökar risken för vårdrelaterade infektioner signifikant (Svenska HALT, Folkhälsomyndigheten 2017).
- Svårläkta sår är den vanligaste diagnosen vid antibiotikabehandling.
- Ett djupt trycksår beräknas kostar ca 400 000 kr att läka. (Madeleine Stenius, RiksSår).

Blåsdysfunktion innebär stort lidande

- 30-40% av befolkningen över 65 år har blåsdysfunktion, d.v.s. problem med urinblåsan.
- I särskilt boende är 70-80% drabbade.
- Få blir utredda och får behandling (Blåsdysfunktion hos äldre personer, Socialstyrelsen 2016)
- Blåsdysfunktion innebär stort lidande och sänkt livskvalitet, rädsla för läckage och lukt.
- Personer med urinkateter har fem gånger högre risk för vårdrelaterade infektioner ¹ och fyra gånger högre risk att behandlas med antibiotika. (Svenska HALT, Folkhälsomyndigheten 2017)
- En vårdrelaterad infektion kostar 107 000 kronor.

Vad har registret bidragit till?

Minskade skador

2017 registrerades drygt 129 000 äldre personer i Senior alert. Det innebär att vården och omsorgen har identifierat riskfaktorer och åtgärder som har kunnat minska lidandet för de äldre och minskat uppkomsten av vårdskador.

Senior alert har genom mätningar av förekomna trycksår (PPM) och vårdrelaterade infektioner (HALT) kunnat visa på en minskning av trycksår i kommunala verksamheter från 9,2 % till 7,6 % åren 2011-2017 samt en minskning av andel patienter med bekräftad vårdrelaterad infektion från 3,4% till 1,6%, (Svenska HALT 2016-2017).

Verktyg för systematisk uppföljning på individ och enhetsnivå

År 2017 använde drygt 16 000 personer i vården och omsorgen Senior alert i sitt arbete med äldre. Drygt 10 000 enheter inom kommun, landsting och regioner är registrerade i registret och kan ta ut statistik för uppföljning och verksamhetsutveckling.

¹ En vårdrelaterad infektion är en infektion som uppkommer hos en person under slutenvård eller till följd av diagnostik, behandling eller omvårdnad inom övrig vård och omsorg.

Fördelar med verktyget senior alert

Den äldre:

- **Känner sig sedd.** Med stöd av verktygen ställer personalen frågor som ingen annan frågar.
- **Får stöd till egenvård.** Verktyget hjälper personalen att identifiera åtgärder och stödja den äldre med det hen kan göra själv.

Anhöriga:

- **Känner sig trygg:** Upplever att personalen har koll och ser deras närstående
- **Känner tillit,** att verksamheten arbetar systematiskt.

Personalen

- **Känner trygghet:** verktyget ger en checklista och en rutin och stöd att "inte missa något"
- **Får bättre förutsättningar för teamarbete:** Verktyget ger teamet ett gemensamt språk och underlättar samarbete.
- **Får stöd att arbeta förebyggande**
- **Känner stolthet:** Verktyget gör det enkelt att följa upp resultat från gemensamma åtgärder

Ledning

- **Kan förhindra förekomsten av vårdskador**
- **Får stöd i det systematiska kvalitetsarbetet. Verktyget är ett naturligt led i ledningssystemet och Kunskapsstyrningen**
- **Får verktyg att stimulera det patientnära förbättringsarbetet**
- **Får underlag för patientsäkerhetsberättelse och verksamhetsberättelse**
- **Kan leverera data till Öppna jämförelser.**

Lagar och föreskrifter

www.socialstyrelsen.se/fallolyckor Balansera mera, Kampanjmaterial 2018, Stöd och utbildning, Statistik om fallolyckor

www.kunskapsguiden.se/utbildning/lakemedel Läkemedelsgenomgångar för äldre är en webbutbildning som utgår från Socialstyrelsens föreskrift och vägledning om läkemedelsgenomgångar för äldre ordinerade fem eller fler läkemedel.

www.livsmedelsverket.se/matvanor-halsa--miljo/maltider-i-vard-skola-och-omsorg/aldreomsorg

Bra måltider i äldreomsorgen, Råd för ordinära och särskilda boenden – hemtjänst och äldreboenden.

[Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd \(SOSFS 2014:10\) om förebyggande av och behandling vid undernäring](#)

[Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om vårdgivarens systematiska patientsäkerhetsarbete](#)

[Patientsäkerhetslagen – Om vårdgivarens skyldighet att bedriva systematiskt patientsäkerhetsarbete \(kap 3\)](#)

[Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete](#)

Nationell kraftsamling ska minska fallskador hos äldre – Läs mer om kommande dokument som tagits fram av bland annat SKL som publiceras på SKL:s hemsida i mitten av januari.

§ 31 Hälso- och sjukvårdslagen (1982:763)

§16 Tandvårdslagen (1985:25)

§ 6 Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade LSS (1993:387)

§3 3 kap. Socialtjänstlagen (2001:453)